

SLOVENEK

Velja po pošti:

za celo leto naprej . K 26.—
za pol leta » 13.—
za četrt » 6.50
za en mesec » 2.20
za Nemčijo celoletno » 29.—
za ostalo inozemstvo » 35.—

V upravnishva:

za celo leto naprej . K 22.40
za pol leta » 11.20
za četrt » 5.60
za en mesec » 1.90
Za pošiljanje na dom 20 v, na mesec. — Posamezne štev. 10 v.

Inserati:

Enostolpna petlitvrsta (72 mm):
za enkrat po 15 v
za dvakrat » 13 »
za trikrat » 10 »
za več ko trikrat . . . » 8 »

V reklamnih noticah stane enostolpna garmondvrsta 30 vinarjev. Pri večkratnem objavljenju primeren popust.

Izhaja:

vsak dan, izvemši nedelje in praznike, ob 5. uri popoldne.

Uredništvo je v Kopitarjevih ulicah štev. 6/III. Rokopisi se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Uredniškega telefona štev. 74.

Političen list za slovenski narod.

Upravištvo je v Kopitarjevih ulicah štev. 6. Sprejema naročnino, inserate in reklamacije. — Upraviškega telefona štev. 188.

Današnja številka obsega 6 strani.

Vseslovenska Ljudska Stranka.

Za nami je dan, ki je bil najlepši v zgodovina naših bojev in naših zmag. In ne samo to — med vsemi tisočimi, ki so včeraj stali ob rojstvu najmočnejše politične organizacije vsega Jugoslovanstva v Avstriji — ni bilo nikogar, tudi ne med najbolj osivelimi glavami, ki bi bili tak dan sploh kdaj doživeli.

Kako slabotna je beseda, kako okerno pero, poklicano, da v par stavkih vlije čustva vseh src, ki so včeraj bila, ko je predsednik razglasil, da je Vseslovenska Ljudska Stranka ustanovljena! Ali je sploh kaj na svetu, da bi se moglo dotakniti tiste svečanosti in sile, ki je takrat véla skozi dvorano? Angeljski jezik bi moral imeti, kdor bi hotel predočiti, kako je včeraj slovensko ljudstvo, kako so njegovi najboljši sinovi si podali medseboj roko in kako se je do neba čula obljuba in prisega:

Ni več mejâ med nami — eni smo v mišljenju in čutenju, edinj bomo v dejanju! In v vseh je ta zavest živela in si dala duška: Skupaj gremo k zmagam! To je bil prvi in poglavitni znak včerajšnjega dneva.

Drugi pa je bil dan po tem, da so nas brati Čehi in Hrvati pozdravili, da so bili priče našega največjega praznika in najbolj smo na to ponosni, da so bili to zastopniki kmečkega ljudstva. Pozdrav načelnika Poljske Ljudske Stranke, Stapinskega, ki je bil zadržan, pa je tako politično pomemben, da je zborovanje povzdignil tudi v tem oziru do največje politične važnosti v sedanjem momentu.

Eno pa prav posebič poudarjamo: zastopnik češke agrarne stranke, državni poslanec Vaclav Kotlař, je prišel med nas resnično kot brat, poslan k bratom. Še nikoli ni bil na Slovenskem, pa se je našega jezika po naročilu vrlega načelnika češke agrarne stranke, poslanca Udržala, naučil iz slovnice, samo, da se bolje spozna s Slovenci in njihovim življenjem ter težnjami. To je živ dokaz, kako resno češka agrarna stranka razume solidarnost s Slovenci in zvezo z našimi ljudskimi zastopniki. Eden najbolj značilnih trenutkov na včerajšnjem shodu je bil, ko je Vaclav Kotlař v gladki slovenščini pozdravil naše somišljenike. Nepozabni pa ostanejo našim ljudem tudi bratje v kmečki raševini iz Hrvaške.

In končno ne smemo pustiti nenagla-

šenega tega: Naše kmečko ljudstvo je včeraj ogromno prevladovalo iz vseh pokrajin! Do 4000 naših zaupnikov, ki so bili na opoldanskem shodu zbrani, je dal kmečki stan.

Po tem dnevu bo naše delo še lažje. Odnevi njegov bo šel od Krkonoš do Adrije — v radost enim, v izpodtiko drugim. To pa bo odslej vsak vedel:

Slovenci smo odzdam najmočnejši faktor na jugu monarhije, smo z močno roko posegli v središče, koder se stekajo niti države in od včeraj naprej tvorimo veliko, združeno telo, ki komaj čaka, da pokaže, da smo veliki in da hočemo v tej državi še večji postati!

Bog živi Vseslovensko Ljudsko Stranko!

USTANOVITEV VSESLOVENSKE LJUDSKE STRANKE.

17. oktober bo neizbrisen v spominu vseh tistih tisočev, ki so včeraj prihitali v prestolico Slovenije, da zasnujejo novo, združeno Slovenijo, Slovenijo slovenskega ljudstva! Iz vsakega vlaka je izstopilo na stotine udeležencev, prišlo je zlasti mnogo slovenskih županov v narodni noši. Po ljubljanskih ulicah je bilo cel dan, zlasti pa dopoldne izredno živahno. Najsijajnejše so proslavili naš dan kakor nekaj spomin na oni dan, ki je bil temu dnevu predpoda — vižmarški tabor — naši somišljeniki iz Št. Vida, Vižmarjev in Dravelj. Pripeljali so se namreč na velikih, s trobojnicami in vencih okinčanih vozovih in z velikimi napis: Živela združena Slovenija! Živela Vseslovenska Ljudska Stranka! Naprej zastave Slove! Na vozu je bila natakljena visoka slovenska trobojnica, ki je veselo palopala v mlado jutro. Kjerkol: so se ti in drugi naši gostje pokazali, povsod jih je ljubljansko občinstvo simpatično pozdravljalo.

Izredno veliko pa je bilo gostov iz Štajerja, Koroškega in Primorja. Veliko zanimanje so zbudili hrvaški kmetje, ki so prišli v narodnih nošah.

Dvorana »Uniona« je bila priredbi primerno dekorirana in opravičeno pravi današnji uradni list o prekrasnih dekoracijah, zasnutku g. Rado Šturma, da je napravil zares mojstersko delo. Bili so z bogatim zelenjem obdani grbi vseh avstrijskih slovenskih dežel in njihovimi zastavami. V ozadju je velika skupina avstrijsko-slovenskih zastav predočevala združenja avstrijskih Slovanov.

Na odru, ki je bil tudi primerno okrašen in opremljen, so bili zbrani malodane vsi slovenski deželni in državni poslanci, na čelu jim dr. Šusteršič in pl. Šuklje, nadalje vsi zastopniki slovenskih kranjskih

in izvenkranjskih političnih organizacij, g. državni poslanec Vaclav Kotlař kot zastopnik češke agrarne stranke, Stjepan Radić in njegov brat Ante, Janžabetić in kapl. Skrinjar, zastopniki Hrvaške seljačke stranke. Na galeriji je bilo vse polno dam in drugega občinstva.

Ko se shod prične, je bila dvorana nabito polna, vseh zastopnikov S. L. S. iz vseh slovenskih dežela je bilo do 4000 — ogromno število! Pripomniti je treba, da je bilo med to množico duhovščine tako malo, da se je nek tuji poročevalec silovito čudil, češ, kje so pa tukaj »klerikalci«? — Jaz sem mislil, da bodo tu sami duhovniki. Mož se kar ni mogel načuditi, kako resnično sloni in obstoji iz ljudstva naša politična organizacija.

Ko nastopi

DR. ŠUSTERŠIČ

in hoče shod otvoriti, zagradi po dvorani himna »Liepa naša domovina!« načelniku S. L. S. napravijo navzoči tako viharno ovacijo, kakor smo jih še malokdaj doživeli.

Ko se vskljanje in ploskanje poleže, začne dr. Šusteršič:

Pozdravljam vas vse, ki ste iz vseh krajev prihitali na današnji zgodovinski dan v belo Ljubljano!

Pozdravljam predvsem naše obmejne brate, pozdravljam zastopnike slovenskega Štajerja, vas, kojih boje in delo občuduje ves slovenski narod. (Viharne ovacije.)

Pozdravljam junake, zastopnike slovenskega Korotana (Burno odobravanje in vskljanje), ki bijete do vratu oboroženi titanski boj za tisto sveto slovensko zemljo, koder je tekla zibelka veličine in slave naroda slovenskega. (Viharni živio-klici.)

Pozdravljam zastopnike solnčne Goriške (Buren aplavz), vas, kojih čelo diči sveži lovor pridobljenih, zmag (Živio-klici), vas, ki ste zastavo S. L. S. zasidili ob obali jadranskega morja. (Živeli!)

Pozdravljam zastopnike Trsta in Istre (Živahno ploskanje — Živio-klici). Malo vas je še danes, a ljudska misel se tudi ob tistih mejah, ki ločijo Vas od nas, ne bo ustavila (Klici: Tako je!) Tudi Trst in Istra bosta videla nad seboj zasijati novo zoro in jadransko morje bo morje našega naroda! (Nepopisen aplavz.)

S posebno radostjo pa mi je čast pozdraviti naše slovanske goste (Ploskanje, ki se dolgo ne poleže), ki se niso ustrašili dolgega pota, da so prišli počastiti današnji dan. Pozdravljam brate Hrvate, (Vihar aplavz — Živio-klici — Živili Hrvati!), ki so nam najbližji! Prihitali so med nas člani odbora Hrvaške Kmečke Stranke,

(Burni klici po celi dvorani: Živeli hrvaški kmeti!) na čelu jim naš dični, požrtvovalni Stjepan Radić (Navdušeni vskliki — Živio Radić! — Živela ljudska misel!).

Iz dna srca pa sem hvaležen, da so nas s svojim prihodom počastili bratje Čehi. (Viharno ploskanje). Po sklepu svoje stranke nas je prišel pozdravit član one stranke, ki nam je po svojem ljudskem programu tako sorodna in ki je v najhujših narodnostnih bojih zvesto ob naši strani stala. (Navdušeni vskliki: Živela češka agrarna stranka!) gospod Vaclav Kotlař. (Vsi navzoči začno gromovito ploskati poslancu, Živio-klici zaorijo po dvorani, dame iz galerije obisipajo poslanca s cvetjem, članica »Ljubljane« pa mu izroči prekrasen šopek.) Naš bratski pozdrav velja vsemu njegovemu narodu.

Upali smo, da bomo danes pozdravili v svoji sredi načelnika Poljske Ljudske Stranke, Jana Stapinskega, (Gromovito aplavdiranje), a v zadnjem trenutku je bil zadržan, ko se je že v Ljubljano odpravljal. Čisto nenadoma je namreč v zadnjem momentu postavil deželni nadmaršal gališki na dnevni red včerajšnje seje gališkega deželnega zbora prevažno volivno reformo. V sled tega Jan Stapinski ni mogel zapustiti Lvova, zlasti ker je volivna reforma za ljudstvo, ki ga on zastopa, največjega pomena. Tega pa kot vesten zastopnik svojih volivcev ne more in ne sme. Poslal nam je brzojavni pozdrav, ki je politično **velepomemben** in ki ga bo g. tajnik S. L. S., dr. Rožič, potem prečital. Predlagam takoj zdaj, da pošliemo Janu Stapinskemu sledeč pozdrav v imenu našega zbora:

Jan Stapinski, poslanec.

Lvov.

Ustanovni shod Vseslovenske Ljudske Stranke obžaluje iskreno, da ne more danes pozdraviti v svoji sredi Jana Stapinskega, modrega in požrtvovalnega voditelja bratske poljske stranke. Zato pošilja tem potom prisrčne pozdrave in kliče: Živela poljska ljudska stranka! Živio Stapinski!

Dr. Brejc, predsednik.

Zborovalci so to z viharnim navdušenjem odobrili.

Dr. Šusteršič konča:

Vajeni zmag.

Bodite mi pa pozdravljeni tudi vsi, ki ste iz Kranjske na ta shod prihitali. Mi smo se že velikokrat videli. Izvojevali smo že hude boje, ako Bog da, bomo še druge — kakor smo bili dozdaj vajeni zmagati, tako bomo tudi v bodoče!

Te besede sprejmejo navzoči z gromovitim aplavzom in ne prenehujočimi Živio-klici!

LISTEK.

Slovansko pismo.

Koncert in mačja godba. — Ruske repesije. — Židje v Sibiriji. — Izvoz sibirijškega masla. — Črnogorske zadeve.

»Godba tudi divje zverine kroti«, uči prastara pravljica o Orteju; »kjer se poje, tam dobro ljudstvo biva«, napisal je Goethe; Shakespeare pravi, da ljubezen do godbe je merilo dobrote človeškega značaja. — Toda nemški nacionalci se malo brigajo za grški kulturni svetovni nazor in se ne zmenijo za Shakespeara in Goetheja. Prišli so k njim virtuozni, kakor je Janez Kubelik in Oskar Nedbal, prišli so, da jih povzdignejo do izredno krasnega, mednarodnega ozračja tonov — rjovenje plačanih kričičev jih je sprejelo, žvižganje piščalk, bojkot pri blagajnicah. Poslušati godbo čeških virtuozov je narodno izdajstvo. Kaj to nemške nacionalce briga, da češke virtuozne z navdušenjem poslušajo Anglež, Amerikan, Rus, Rumunec, Lah, Francoz — nacionalen Nemec ima druga načela! Razbijte češke gosli, zdrobite češke loke, sežgite češke partiture, četudi so v njih skladbe nemških glasbenih mojstrov! Nemško omiko je poizkušil »svetovni glasbeni kralj« Kubelik, in sedaj

v Solnogradu, Mozartovem rojstnem kraju, nameravajo nemški nacionalci prepričati koncert Nedbala s svojo mačjo godbo. Pač nemška kultura!

Poljsko občinstvo v ruskem zaboru še ni okrevalo po udarcu, ki ga mu je zadala ruska birokracija z razpuščenjem društva »Tow, wpisów szkolnych« (kakor je že »Slovenec« poročal) — in že stiska ruska birokracija Poljake z novimi represijami. Te dni je bilo namreč razpuščeno poljsko kijevsko društvo »Oświata« z vsemi njegovimi podružnicami. Ukaz, po katerem je bilo društvo razpuščeno, vsebuje toliko brutalnosti in cinizma, da se odklikuje od vseh doslej zoper Poljake izdanih ukazov. »Oświata« je imela po svojih pravih pravico ustanovljati poljske šole, širiti prosveto v poljskem duhu in ker — kakor se glasé besede ukaza, — je to v nasprotju s temeljnimi nameni državne politike, ki hoče v južno-zahodnem kraju stvoriti narodno-politično enoto v to svrhu, da se poljski živelj strne z rusko narodnostjo, zato se je društvo razpustilo. — Skoraj istočasno je bilo tudi razpuščeno katoliško poljsko društvo »Związek katolicki« v Varšavi, ki je bilo ustanovljeno leta 1907. Naloga tega društva je bila ustanovljati poljske šole, čitalnice, prirejati javna predavanja, sploh širiti prosveto v katoliškem poljskem duhu. Društvo je

razvilo intenzivno delovanje ter je imelo 360 podružnic. Nedavno je proti društvu nastopil ruski pravoslavni sinod, ker ga je smatral kot vzrok svojih neuspehov pri svojem delovanju v holmski guberniji na Litvi in v Beli Rusiji, ter je zoper njega sčeval tako dolgo, da ga je ruska vlada razpustila. A na tem ni dosti. Ruska birokracija je v zadnjem času odstranila poljski učni jezik iz protestantskih šol v Varšavi ter ga je nadomestila z ruskim in nemškim jezikom. Na ta način je bilo 11 poljskih šol v Varšavi uničenih. Zdi se — piše »Kurier Lwowski« — da poljsko občinstvo po le-teh represijah ne bode imelo več nobenih iluzij in tudi jih ne more imeti, ker pod rusko brutalno pestjo pada vse. Padli so že davno zavodi, ustanovljeni od poljskih naprednjakov, potem je prišla vrsta na narodne demokrate in sedaj na katolike in realiste. Zadnje repesije bodo Poljake prepričale, da ruski vladi ne gre le za uničenje nekaterih poljskih »strank«, temveč da se ji gre za uničenje poljskega naroda in da ruska vlada sedaj postopa javno brez ovinkov in vrhutega še z izrednim cinizmom. Danes ne bo pomagal Poljakom noben panslavizem, ampak notranja konsolidacija in prepričanje, da ruski naval hoče uničiti vse, kar je poljskega.

V zadnjih letih so se židje v Sibiriji zelo pomnožili. Ne vemo, od kod so prišli, — piše »Ruskoje Znamja« — a dejstvo je, da jih je že v Sibiriji izredno veliko in da so že začeli razširjati svoje škodljivo delovanje. Pred kakšnimi sto leti so židje prihajali v Sibirijo le kot izgnanci, a sedaj srečaš žida pri vsakem koraku, in to bogatega, samosvestnega in predrznega žida. V židovskih rokah se nahaja sibirijška trgovina in obrtnija in v nekaterih krajih celo administracija. V severnih sibirijških gubernijah židje gospodarijo po gozdovih, ki jih še postava ne ščiti, tako, da gozdovi izginjajo z neverjetno hitrostjo. V Čelabinsku je žid že mestni načelnik. Celotno židovski izgnanci znajo svoj položaj tako izrabiti, da delajo dobre »kšeft«; dočim drugi izgnanci od lakote umirajo, židovski izgnanci živijo zelo dobro.

Izvoz sibirijškega masla v Evropo je vsako leto večji. Kakor »Mosk. Viedomosti« iz Čelabinska poročajo, izpeljalo se je v zadnjih desetih dnevih po samarozlatoustinski železnici 215 vagonov s 138.888 pudmi masla (1 pud = kg 16.38). Od januarja dozdaj se je po isti železnici izpeljalo 2084 vagonov s 1.256.665 pudmi masla. Razun tega se je v zadnjih desetih dnevih izpeljalo po permski železnici 165 vagonov s 107.086 pudmi. Od 1. januarja

Castno predsedstvo in predsedstvo.

V castno predsedstvo se izvolita gg. Vaclav Kotlar in Stjepan Radić. Za predsednika dr. Brejc, kot zastopnik koroških Slovencev in poslanec Grafenauer, za Stajerce dr. Korošec, za Goričane prof. Berbuč, za Tržačane A. Cok, za Kranjce župan Zorc, za zapisničarja pa dr. Rožič.

DR. BREJC

otvori zborovanje in izvaja:

Danes je zgodovinski dan in velika je čast, ki se mi je izkazala, da sem izvoljen za predsednika temu pomembnemu zborovanju. Ko jo sprejemam, hočem v prvi vrsti naglašati, da ta čast velja najboljši zatiranemu, a zato od vseh Slovencev tudi najbolj ljubljenu otoku matere Slovenije, našemu avstrijskemu Poznanju, Korotanu. (Viharen aplavz.)

Grunewald.

V znamenju najhujših bojev zboruje danes naš shod. Oholo dvigajo Nemci glave; žalostni so dogodki, ki so se v deželni zborih takozvanih nemških kronovin pravkar odigrali. Žalostni, pravim, a žalostni najbolj za Nemce same, ker kažejo popolno dekadenco njihove politične morale. (Odobranje.) S kitajskim zidom hočejo Nemci obdati svojo posest, da bi iz te varne postojanke kovali in napravljali nove napade na slovanski živelj. (Tako je!) Na tleh so danes državno-temeljni zakoni (Burno pritrdjevanje) in vlada sama pomaga, da se v grob devajo. (Klici: Sramota!) Začenja se avstrijski hakatizem. Toda trdno je upati, da se Slovani tega ubranijo. Naš današnji shod se vrši v letu, ko se praznuje petstoletnica slavne bitke pri Grunewaldu (Navdušeno ploskanje), v kateri je slavni poljski kralj Jagello (Živio-klici) uničil nemški viteški red, tega skrunivca svetega Križa! (Viharno odobranje.) Upajmo in pričakujmo, da letos doživi tudi v Avstriji nemška oholost svoj novi, nekrvavi a nič manj občutni Grunewald! (Tako je.) Dvigamo zastavo zedinjene Slovenije, (Burna navdušenost), prapor Vseslovenske Ljudske Stranke, te edine prave nositeljice ideje Slovenstva (Nepopisno navdušenje). In da je ta dan kakor malokateri pomemben, to dokazujejo zastopniki bratskega češkega in hrvaškega naroda (Vihar aplavz), ki dajejo našemu zborovanju danes svoj pečat.

Ko nato stopa h govorniškemu odru državni poslanec

KOTLAR.

zagrmi dvorana navdušenih vzklikov, z galerije se vsipajo na zastopnika čeških kmetov cvetlice in zbor zapoje himno: »Kje dom je moj?«, ki jo zborovavci stoje vsi pojo za pevci na galeriji.

Smo in ostanemo skupaj!

(Posl. Kotlar govori v gladki in lepi slovenščini, kar izzove nove neponehajoče aplavze. Dragi bratje slovenski! Prišel sem na shod k vam po klubovem sklepu poslan od češke agrarne stranke (Zborovalci ploskajo in kličejo burno živio!), da vam pokažem najpristrčneje in najiskrenejše simpatije, ki jih mi do vas gojimo. Vi ste naši najudanejši prijatelji. (Klici: In bomo tudi ostali!) Vi in mi smo izgubili na milijone bratov v germanskem morju, vji in mi smo zopet oživeli. Ta skupna zgodovina nas za vedno veže, prijatelji smo si in si bomo ostali: tako je in tako bode! (Živio-klici.) Mi si bomo neomajno stali drug drugemu na strani, naj bo to gospodi na Dunaju prav ali ne! (Tu nastane pravi orkan odobranja, ki traja par minut.) Mi Čehi gojimo do vas Slovencev, ki ste zbrani na tem velepomembnem shodu, globoko ljubezen, ker ste vsikdar delali za

do zdaj se je po le-ti železnici izpeljalo 630 vagonov s 401.368 pudi masla.

Črna gora ima zopet afero. Sedaj se še seveda ne more reči, kako je nastala in kako velika je, ker se od kompetentne strani strogo taji vse, kar se o nji vé; toda že danes se more z gotovostjo trditi, da je cela afera sad tega, kar se je v zadnjih dveh letih na Črni gori zgodilo in da je sad nezdravih razmer, ki vladajo med knezom Nikolo in črnogorskim ljudstvom. Prisiljen po pritisku od spodaj, po pritisku, ki je bil vsak dan močnejši, dal je knez Nikola Črni gori ustavo. A ko je videl, da narod ni zahteval ustave samo radi tega, da se more reči, da tudi Črna gora ima ustavo; ko se je prepričal, da se mora z ustavo izpremeniti tudi ves prejšnji režim, začel se je knez Nikola kesati. In ni trajalo dolgo in Črna gora je imela svoje »afere«, v katere so bili zapleteni baš oni ljudje, ki so se največ prizadevali, da narod dobi največ svobode. In prišlo je tako daleč, da vsak, ki se je imenoval prijatelj naroda, je moral riskirati svojo osebno prostost. V dobi tega boja, ki se je razvil med svobodomiselnimi življi in med predstavitelji starega režima, se je zgodila najnovejša afera. Iz tega, kar se o nji doslej vé, in iz aretiranja, se more sklepati, da je cela zadeva zelo važna. Na eni strani

moč Slovanstva, česar žalibog o vseh na Dunaju zastopanih Slovanih ne moremo reči. Instinktivno čutimo, da Slovenci so in bodo naši najsigurnejši soborilci. (Prekipevajoči vzkliki: Bomo tudi vedno ostali!) — Kar smo mi na severu, to ste Vi na jugu — enak boj bijemo — in mi, to vas danes tu zagotavljam, vas bomo v vseh zadevah z vso odločnostjo podpirali. (Burno ploskanje.) Vaša zmaga, naša zmaga, vaša izguba, naša izguba! Edini so Nemci, ko nas zatirajo, ko hočejo iz obličja zemlje vse zatreči, kar ni nemško, a vendar je ljubi Bog tudi Slovane po svojem obličju ustvaril! (Viharno odobranje.) Mi pri vsaki priliki na vas računamo, bratje Slovenci — vi se pa tudi ne boste od naše strani odmaknili — potem bo zmaga naša in mora naša biti. Nazdar vzajemnosti slovensko-češki!

Aplavza, ki sledi govorniškemu zadnjim besedam, sploh ni popisati mogoče. Nato stopa k odru

STJEPAN RADIĆ.

Cvetlice se vsujejo nanj, pevci pa zapoje himno »Slovenec i Hrvat«. Vse je napeto pozorno na ljudskega delavca, ki je znan kot vznešen govornik, kojega beseda ima nepremagljivo moč do src.

Zaupanje v pravico.

Dragi bratje Slovenci! Pozdravljam vas kakor le more Hrvat Slovenca pozdravit! (Tu nastane pravi vihar navdušenja, ki se komaj poleže.) Bili ste nam, Slovenci, vedno najdražji, a še dražji nam boste postali — še bolj se bodo naša srca v eno samo — v veliko jugoslovansko srce — spojila, kat'i, bratje, eno nas morda bolj kakor vse druge vezi veže, to je — mali smo, oziroma za majhne se imamo, pa brezmejno zaupamo v pravico! (Dolgotrajno ploskanje.) Bračo — veliki narodi se naslanjajo na svoje meče in se podpirajo s kraljevskimi žezli, zanašajo se na svojo moč, a vi Slovenci črpate sile iz tiste lučice, ki gori pred oltarjem! (Silno odobranje.)

Slovenski in hrvaški kmet — nositelja bodočnosti.

Da bi danes imel pred seboj Slovence drugega mišljenja, pozdravil bi jih kakor brat Jugoslovan — pristrčno pozdravil jih kot sinove onega naroda, ki čuvajo ono sinje Jadransko morje, brez katerega za Slovane ni bodočnosti! (Viharno pritrdjevanje.) Ali Vas — prijatelji moji — pozdravljam ne samo z navdušenjem, marveč tudi z globokim spoštovanjem. Vi ste bili tisti, ki ste prvi na slovanskem jugu postavili na tron kmeta, vi ste prvi kmeta napravili za najvažnejši činitelj v politiki! (Nobeno pero ne more opisati, kakšno vzneseno navdušenje je pri teh besedah v dvorani nastalo.) Ne samo Nemeč — Sloven se je sramoval kmečke roke in koliko jih je v jugoslovanski inteligenci, ki se še danes svoji kmečki materi, ki jih je pod srcem nosila, sramujejo v obraz pogledati. (Burni klici: Tako je!) Naša edina moč je naš kmet in zavoljo njega bomo veliki! (Burno pritrdjevanje.)

Ali smo res mali?

Veliki bomo, pravim, a reči bi moral, saj bi že zdavnaj lahko veliki bili, ako bi se po popolnoma pogrešeni politiki, po kateri so nas svojčas vodili, ne bili sami sebe za male imeli. Bili smo Jugoslavlani veliki politični otroci! (Viharno pritrdjevanje.) Jokali smo se, kako smo mali — kazali na Angleže, na Nemce, na Francoze, češ, vsak ima svoje, le mi smo brez strehe. In glej — imeli smo in imamo velevalst, Avstrijo (Vzhličeno vzklivanje: Tako je!), a nismo se znali v njej nastaniti — težili smo bogvekam in sanjali o državah — bo-

se trdi, da se je cela stvar zgodila radi tega, ker je nekoliko ljudi sklenilo opustiti svoje, po nedolžnem zatvorjene tovariše. Če je to res — piše belgradska »Politika« — čemu potem delati toliko hrupa? Knez Nikola bi najboljšje storil, ako bi vse ljudi, ki so sedaj zatvorjeni, izpustil, ker se na ta način obvaruje očitanja, da hoče le-to priliko izrabiti, da se iznebi nekaterih svojih sovražnikov. Če je pa res to, kar se trdi z druge strani, da je namreč na čelu zarote zoper kneza Nikolo prestolonaslednik Danilo, potem je seveda stvar zelo resnobna. In zadeva je še resnobnejša, ako imajo prav tisti, ki trdijo, da je prestolonaslednika te zarote obdolžil kneževič Mirko, ker že dalj časa ni več nobena skrivnost, da kneževič Mirko dela na to, da se prestolonasledstvo prenese na njega. Zadnja afera je bojda porabil, da očrni svojega brata. Naj je že res to ali ono, gotovo je, da na Črni gori ni vse v redu. V boj, ki se bojuje med narodom in knezom, začenjajo se mečati kneževi sinovi. Kaj iz vsega tega more biti, more vsak lahko uvideti. Samo korenite reforme v korist narodove svobode morejo napraviti konec tej borbi in onim nezdravim razmeram, kar bi bilo gotovo ne le v korist črnogorskemu narodu, ampak tudi črnogorski dinastiji. Fr. Št.

dočnosti. Avstrijo imamo in ko bo Avstrija naša, bo drugače v njej! (Zborovalci vzklivajo v nepopisni vznesenosti in ploskajo govorniku.) To more in mora biti! V eni stvari pa smo res mali bili in tu govorim o nas Hrvatih — mali smo bili v ljubezni do malih. Vi, Slovenci, ste danes v tem veliki! In kar moremo mi reči, je: Mi z vami in za vami! Po modrosti vašega dičnega načelnika (Navdušeni živio-klici) in dobrega duha vaše stranke, našega dr. Kreka (Buren aplavz) ste umeli, da je naš kmet nositelj naše bodočnosti in da daste tej misli večer temelji, ste s plugom spojili Križ! (Viharno odobranje.)

Živela Vseslovenska Ljudska Stranka!

In najlepši triumvirat vidim v vašem delu: delo za kmeta — zdravo posveto in krščansko moralo (Klici: Tako je!). Danes praznujemo konstituanto Vseslovenske Ljudske Stranke. In upam, da kmalu vidim dan, ko boste tudi vi prišli k nam in ko ne bomo samo peli »Slovenec i Hrvat, za uvijek brat in brat!«, marveč bo resnično en duh vladal od Trsta do Zemuna, od Celovca do Kotora! Sami na svojih nogah bomo in ne bo nam judovski tisk pameti solil! (Burni bravo-klici.) Skupaj bomo svoj slovensko-hrvaški dom branili in v to ime iz dna srca zakličem: Bog živi Vseslovensko Ljudsko Stranko!

Ko govornik neha, se zopet vsujejo nanj cvetlice in iz tisoč in tisoč grl se razlega po dvorani: Živio Radić! Živio hrvaški kmeti!

Predsednik podeli nato besedo ljubljencu vseh Slovencev, našemu

GRAFENAUERJU.

V trenutku je tudi on s cvetjem posut in vse zré z navdušenjem v lice našemu prvemu junaku v borbi s prevzetnim tujcem.

Dovolite mi — predragi prijatelji — da se oglasi tudi eden iz rodu, ki je v tujo sužnost prodan v deželi nemških Faraonov. Koroška se imenuje ta dežela, leži pa v ljubi Avstriji. (Veselosť.) Kdo bo ponavljal te borbe, ki so itak že po celem svetu zasovale, le to moramo danes še posebno poudariti, da se bje po nas celo v imenu krščanstva, pod krinko krščanske socialnosti! (Burni klici: Tako je!)

Predstraža Slovenstva.

Dobro vedo nasprotniki, zakaj nas zatirajo. Mi koroški Slovenci smo predstraža Slovenstva (Viharno Tako je-klici) in če bi mi padli, bi bila Nemcem pot odprta do Jadranskega morja, v katerem vidijo že svoje srce plavati. (Burna veselost.) Mi smo živi mejniki slovenskega naroda, smo pa tudi izurjeni v boju in udati se nam ne bo nikdar treba (Živio-klici), če bomo le eno imeli — izdatno pomoč od vseh slovenskih bratov. In ravno danes — prijatelji moji — je dan upanja v boljšo bodočnost Slovencev, je zora onega dne, ko napoči blagor za vse Jugoslovansko in je tudi eden izmed porokov za zmago vsega Slovenstva v Avstriji! (Kakor en glas zaorijo zborovalci: Tako je! Tako bodi!) Res, veselim se, da je ta dan zagledalo moje oko in zato ga pozdravljam v imenu vseh koroških Slovencev!

Danes je poroka Slovanstva.

Vzajemnost slovanstva se je začela udeleževati. Postale so meso in kri besede naših pesnikov. In to naši nasprotniki dobro vedo, Jaz, ki sem blizu teh reči, vam povem, da se današnjega dne naš celovski zmaj hudo boji (Veselosť), ali ta strah bo še delj segal proti severu in prišel bo celo na cesarski Dunaj, če ga že ni! (Burna veselost.) Jaz mislim, da se veliko ne motim, če slutim, da je ta strah v pravem trenutku postavil na dnevni red gališkega deželnega zbora ono volivno reformo, ki je preprečila, da nas naš vrli Stapski — moža, kojega zlato dušo in jekleno odločnost dobro poznam — ni mogel obiskati. (Viharno vzklivanje: Tako je!) Moč slovanstva se je danes pokazala, zato ni čuda, da so Nemci in vlada v hudih skrbeh, kajti če bi slovanstva nesloge ne bilo, bi ne bilo nemško klasje nikoli tako visoko poglato. (Pritrdjevanje.)

Danes je zakon Slovanstva v Avstriji. Slovenec, Hrvat, Čeh in Poljak si podajajo roko, odpirajo se vsa slovanstva srca. A ne v besedah in srcu samo, v dejanju se naša zveza kaže! Zato se nas dozdej niso bali, ker se nismo poznali (Viharno pritrdjevanje) — danes je spoznanja dan, vstajenja dan in zato iz dna srca zakličem:

Živela Vseslovenska Ljudska Stranka! Temu so sledile ponovne ovacije prvoboritelju koroških Slovencev.

K govorniškemu odru stopi

JALZABETIĆ.

podpredsednik Hrvaške Seljačke Stranke, mož iz naroda. Slovenski kmetje se ozirajo vanj, z galerije padajo nanj cvetlice. Bračo Slovenci! Kako pomniti tiste čase, ko sem bil s slovenskim kmeti skupaj v hrvaških šumah, kako smo skupaj delali in si pomagali! Poznam težave slovenskega kmeta in — moj Bog! — čisto take so kakor težave in jadi hrvaškega

seljaka. (Pritrdjevanje.) Oba sta služila za sredstvo gosposkim željam — bratje moji! — nas in vas so lastni brati zatirali (Burni klici: Tako je!), lastni brati so nas zaničevali! (Res je! Viharno pritrdjevanje.) Ali vi ste si pomagali s pomočjo vaših dičnih zastopnikov in upam, da se bo to tudi nam posrečilo. Kakor ste vi klicali, tako mi še vedno: Splošna in enaka volivna pravica! (Živahni živio-klici.) Brez nje ni rešitve za Hrvaško!

Mi se pri vsem našem delu zanašamo na pomoč bratov Slovencev. Eno je potrebno — da se spoznamo, da se drug drugemu bližamo in se drug drugemu potožimo. (Živahni bravo-klici.) Priporočamo vam, pozivljamo vas, da nas tudi nadalje v naši borbi podpirate! (Živio-klici.) Zakratko bo slovensko-hrvaški narod ujedinjen v naši monarhiji in bo veliki in odločujoči faktor v Avstriji!

Nepopisn aplavz spremlja pristrčne besede hrvaškega kmeta.

Nato govori državni in deželni poslanec

DEMŠAR

v imenu kranjskih kmetov. Njegov nastop v krasni narodni noši je vse navdušil, pulj je bil kmalu ves v cvetlicah.

Od III. katoliškega shoda nas še ni bilo toliko zbranih. Prišli smo iz istih namenov in hočemo priti do istih ciljev, kakor smo si jih postavili na katoliških shodih. (Tako je-klici.) Hočemo poživiti versko in narodno zavest (Burno pritrdjevanje) in v to svrhu hočemo danes zbrisati zadnje meje, ki nas ločijo. Zažgati hočemo povsod, kjer Slovenci bivajo, v zadnji seljski bajti, piamen navdušenja za one vzore, ki so jih postavili prvoboriteli, za tiste vzore krščanstva in demokratizma (Vihar odobranja, dolgotrajno ploskanje), ki so našega kmeta rešili oderuškega jarma. (Tako je!) Naš kmet je danes že precej trden, trdnejši pa postane, ko se zveže s svojimi slovenskimi brati. Enkrat so se te zveze pri bogato obloženih mizah delale in z obilo pijačo so novokrščene otroka polivali, botri in botre pa so se ginjeno jokali (Veselosť. Tako je!), danes pa si podajo kmetje žuljavo roko in brat pogleda v oči pravemu bratu — bratu po resničnem trpljenju! (Burno pritrdjevanje.) Da — ko vas gledam, zakličal bi ponosno: Kdo je to? Kdo je mar? To pogumne korenine je slovenski oratar! (Živio-klici.) Bog živi vse Slovane, pod streho hiše ene!

Zopet padajo cvetlice, zborovalci pa vzneseni pritrdjujejo in dolgo ploskajo govorniku.

Nato podeli predsednik besedo goriškemu deželnozbornskemu poslanec, gosp. profesorju

BERBUČU.

Ko zagledajo zborovalci zast. goriške S. L. S., ki je pravkar po zgledu Kranjske in Stajerske telebnila na tla liberalno oderuhovladno, nastane uprav nepopisno navdušenje. Trdi kmečki obrazi žare v brezmejni radosti, ena misel užiga ta srca: Padel je poganski Kanaan! Naprej bogozivoljeno ljudstvo!

Ko navdušenje nekoliko poneha, pozdravi Berbuč zbor v imenu goriške S. L. S. (Viharno živio-klici.) Srčen pozdrav vam bratje z bregov naše Soče! Tudi mi bijemo ljute boje tako z zunanji kakor z notranji sovražniki, zadnje volitve pa so pokazale, da stojj verno goriško ljudstvo v našem taboru. (Ponovljene ovacije.) Če kje kdo, čutimo mi goriški Slovenci potrebo tesnejše zveze. Skupno se hočemo ubraniti sovraga. V imenu goriškega krščanskega ljudstva pozdravljam iz dna srca Vseslovensko Ljudsko Stranko. Bog živi zedinjeno Slovenijo! (Viharno živio-klici.)

Za zastopnikom goriških Slovencev stopi na oder

DR. KOROŠEC.

Dame obsujejo govornika s cvetjem, veselo zro obrazi v mladega junaka iz štajerske dežele, moža, ki je hodil vedno roko v roki z našimi prvoboritelji in je pravkar dokazal, da je slovenski Štajer svojo stvar izročil izkušnim in čilim rokam.

Buren aplavz se vzdigne, da govornik dolgo ne pride do besede. Nato pozdravi:

Prinašam vam pozdrave iz štajerske dežele. (Dolgotrajni živio.) Ali naj tu naglašam, kar je tako znano, vsem vam že v meso in kri prešlo — kako smo se mi vsikdar z vami skupno in zvesto borili? (Klici: Bog vas živi!) Videli smo vaše boje, dragi prijatelji, in šli smo in se kakor vi bojevali — videli smo vaše zmage in smo šli in zmagali! (Viharno navdušenje, ploskanje in odobranje.) Kmalu smo se te umetnosti naučili — pomedli ste vi z nasprotniki naše ljudske misli, pomedli smo tudi mi z njimi! (Burni bravo-klici.) Videli smo, kako pogumno, neustrašeno in zavedajoč se silne moči, ki stoji za njimi in z njimi, so vaši zastopniki nastopili v dež. zboru, in šli smo tudi mi v dež. zbor štajerski in se nobenega nismo bali. (Dolgotrajni živio-klici.) Vi, prvoboritelji ljudstva, ste dvignili zastavo, dvignili jo je naš dr. Šustersič; (Živio-klici, ki vedno in

vedno nanovo zaorijo po dvorani.) Vsi za meno! — in mi se nismo nič pomišljali.

Vsi za Teboj (Orkan navdušenja) — obetamo vam Štajerci nezlomljivo zvestobo (Živio-klici; nepretrgano vzkljanje in aplavzi), zvestobo do groba in preko njega od roda do roda, dokler Slovenstvo ne zmaga! Pogumno naprej — že mi moramo dočakatj to končno zmago!

Bog živi Vseslovensko Ljudsko Stranko!

Vse oči se zaiskrijo, glasovi pregloboke radosti se vzdigajo iz vseh prs in vsa srca čutijo eno z vrlimi štajerskimi brati.

Predsednik podeli nato besedo dr. Kreku, da stavi in utemelji predlog, da se osnuje Vseslovenska Ljudska Stranka.

Splošna tihota nastane, ko stopi k odru

DR. KREK.

En čas se pomišlja silna množica — a delj svojih prekipevajočih čustev ne more premagati. Ne more! Na govorniški tribunji je on — prvi naš ljudski tribun v najplemenitejšem pomenu besede. Kdo bi molčal, kdo bi ne dal duška čutilom, ko vidi njega, kojega duh je oživil vsa ta srca, ki pod njim bijejo? Le en trenutek je bil — pa se ukreže iz množice plamen, se razlije val, ki potegne vse s seboj s svojo mogočnostjo — ploskanja in vzkljanja ni hotelo konec biti. Cvetlice, ki so padale v galerije na našega ljubljence, so bile le silno skromen izraz silne ljubezni, ki jo slovensko ljudstvo goji do svojega najboljšega prijatelja.

Ko nastopi vnovič tihota, izpregovorj Krek sledeče:

»Zrel je čas, nastopil je trenutek, ko morem in smem reči: Današnji shod izjavi, naj se ustanovi Vseslovenska Ljudska Stranka!«

Zopet zaori po dvorani.

Ločitve ne, zdaj združenja so časi.

»Očitalo se nam je večkrat od različnih naših modrijanov, vsegavednih prijateljev in iznajdljivih pesnikov, da smo Slovenci ljudje-črtomiri, da smo vpodobljeni po junaku »Krstu«, ki je v odločivnem trenutku, mesto da bi udaril, odnehal.

Za en del so imeli prav ti leposlovci. Črtomir, ki je zbežal, ko je bil pravi čas, da se postavi, je bil dozdej res naša predpoda in veljala je pesnikova beseda: Ne združenja, ločitve zdaj so časi.

Prijatelji moji — danes je dan, ko lahko ta rek obrnemo in rečemo:

Ločitve ne, združitve zdaj so časi! Ni moč le približno popisati, kako so te besede zborovalce užgale! Zdelo se je, da so vsa usta povzela to geslo, ploskanje, vzkljiki, radost!

Krek nadaljuje:

»Nečemo biti Črtomirova četa, nečemo biti vojniki, ki gredo vsaksebi, ampak mi hočemo še v daljnje boje in zmage. (Tako je!) In to je prvi razlog, da smatram, da je prišel čas, da se politično vsi združimo.«

Naša zastava je zmag navajena.

»Bili so časi, ko so se tu v Ljubljani tudi zbirale številne kmečke čete. Prišli so Korošci, Štajerci in Primorci pod poveljstvom plemičev in grofov. Pa so udarili vsi skupaj na Turka ter ga porazili. Toda danes — po tolikih sto letih — vidimo zopet zbrane kmečke čete, Kranjce, Štajerce, Korošce, Goričane, a ne vidim plemenitaških banderijev, ne vidim grofov, ki bi jih vodili. Vidim pa na čelu tem praporom sinove, ki so se v kmečkih hišah rodili — burno ploskanje govornika prekine — može, prave vojvode svojega ljudstva! (Živio-klici.)

In takrat so dejali: Ali zmagamo ali pa pademo. Danes pa so te čete izurjene in banderji, ki jih danes dvigajo Kranjci, Štajerci, Korošci in Primorci — te zastave so že nad mnogimi poraženimi trumami vihrale! (Viharno ploskanje.)

Porazili smo mnogoter voj. Kajti, gorje tistim, ki so stranke snovali samo s papirjem, ki so organizacije izvajali v časnikarskih člankih, ki so jih lepili skupaj s frazami in jih ustvarjali s tjavendan vrženimi puhlicami (Burni klici: Res je!) — povsod in vselej so propadli in bodo!

In ker so se naše čete že vsaka v bojih izkazale in pokazale, da kaj znajo, ker ima za seboj vsaka veliko zmagoslavni dni — je to drugi razlog, da ustanovimo vsesplošno slovensko politično organizacijo.

Slovenska zemlja ima še veliko grobov za naše sovražnike!

Pa tudi zavoljo nasprotnikov stranko ustanovljamo. Tisti, ki danes z nami iščejo boja, ti veliko tvegajo in tvegajo to na svojo odgovornost. (Živahni klici: Tako je! Res!) Mi nikomur boja ne napovedujemo (Burno pritrevanje) in ga ne iščemo. Ali, če kdo misli, da nam mora nasproti iti, temu bodj današnji dan glasan opomin k pameti in delu (Vihar odobravanja), ker ta četa se danes ne uda nikomur pod božjim solncem!«

Ob teh besedah zagrmj po dvorani iz tisočih grt: Nikomur! Nikomur!

Govornik konča:

»In to je tretji razlog, da stopi v živ-

ljenje Vseslovenska Ljudska Stranka. In ob tem trenutku našim nasprotnikom kličem:

IV naši zemlji, na naših tleh je še vedno prostora dovolj za grobove za naše sovražnike!«

Te besede zbudijo pravi vihar. Kakor sveta prisega, kakor slovesna obljuba in kakor opomin, ki ga piše na steno silna roka ljudstva, ki stré vse, kar se ustavlja pravični stvari, zvenj ta klic in zborovalci ga pretvorijo v gromovit aplavz govorniku.

SLOVESEN TRENUTEK

je bil nato, ko je predsednik shoda med sveto tišino — bilo je ob pol 2. — dal na glasovanje predlog dr. Kreka. Tudi predsedniku se je srčnih čustev prekipevajoči glas trese lin celo marsikatero staro oko je v tem trenutju porosila solza brezmejne notranje radosti, ki ni našla zunanjega izraza, ki bi bil njene lepote in moči zadosti vreden. Vsi od prvega do zadnjega so čutili svetost tega časa, vsi obrazi so žareli, bilo je slovensko ljudstvo, vsak njega posameznik, ta trenutek v viteza posvečen, v viteza za naše verskonarodne ideale, za boj za našo staro pravdo. In zagromelo je, roke so se dvigale, zabučalo je in zaorilo slovensko ljudstvo:

»Živela Vseslovenska Ljudska Stranka!«

Vseslovenska Ljudska Stranka je ustanovljena.

Svečano razpoloženje se bere iz vseh oči. »Presvečan je ta trenutek« — pravi predsednik — »da bi še dalje sklepali. Nesimo, kar smo danes velikega sklenili, s seboj v svojem srcu, vsak na svoj dom, med svoje in razidimo se s trdnim sklepom, da bomo delali dalje zedinjeni v eno samo armado.«

Nadaljuje:

Za cesarja.

Gospoda!

Slovenski narod je lojalen. Prelivali smo svojo kri za Avstrijo, za našo dinastijo. Ni nam treba tega še posebič poudarjati, ker udanost do velike domovine Avstrije in do habsburške vladarske hiše je vsakemu Slovencu prirojena. (Tako je!) Ne moremo in ne smemo v tako slovesnem in zgodovinskem trenutku, kakršne naš rod še ni doživel, zdaj ko se delajo prvi koraki do združene Jugoslavije, pozabiti na staro geslo slovenskega naroda: Vse za vero, dom, cesarja! (Viharno pritrevanje.) Zato, predno se razidemo, se spomnimo našega dobrega cesarja (Burni živjoklici, vse vstane) našega sivolasega vladarja Franca Jožefa I. (Gromovito odobravanje.) Zakličimo trikrat: Naš presvitli cesar Franc Jožef I. — Živio, Živio, Živio! Vsi zborovalci se navdušeno pridružijo.

In končno se čutim dolžnega, da izvršimo prvi svoj politični čin s tem, da izrečemo našim parlamentarnim prvoboriteljem svoje neomejeno zaupanje! Zborovalci zaorijo: Živeli naši poslanci! Živio dr. Šusteršič in se počasi razidejo.

Dan, ki nam bo vsem ostal z ognjenimi slovi v srce zapisan!

× × ×

Brzjavnih pozdravov

je na shod došlo 70. Velikansko navdušenje je izzval brzjavnj pozdrav

Jana Stapinskega,

ki je politično jako pomenljiv in slove:

Poslanec dr. Šusteršič

Lvov, 16. oktobra 1909.

»Odločivno vprašanje naše deželne volivne reforme je danes na dnevnem redu deželnega zbora. Vsak izmed nas je moral na krov! Moja osebna navzočnost pri Vašem narodnem prazniku je zato popolnoma nemogoča. Pozdravljam Vas tem potom kar najprisrčneje in Vam iskreno čestitam na uspehih, ki ste jih že dosegli, in na novih. Zaupam v popolno zmago naše skupne stvari, ker živim v popolnem prepričanju, da po stoletnih dolgih in trudapolnih bojih stoji Vam ob strani srce in mišljenje celega poljskega naroda. Zagotavljam Vas najsvetejše, da Poljska Ljudska Stranka ne odneha preje, dokler ne bo ves parlamentarni poljski klub opustil sedanjjo trenutno oportuniteto in da bo tudi v politiki udejstvoval vsa svoja notranja čustva, da si pribore vse dežele popolno avtonomijo v blagor vseh narodov! Živela S. L. S. in njen splošno priznani in požrtvovalni voditelj dr. Šusteršič.

Jan Stapinski.

Od drugih brzjavnj, med katerimi jih je posebno veliko z Goriškega in Tržaškega, omenjamo danes le sledeče:

Gorica. Pozdravljam in blagoslavljajmo osnivalce Vseslovenske Ljudske Stranke na katoliški podlagi. Živela katoliška zedinjena Slovenija! Frančišek Borgia, metropolit.

Sarajevo: Sa zaunosom pozdravljam osnutak Sveslovenske stranke, taj temelj bolioj zajedničkoj budućnosti slovenskoga i hrvatskoga naroda. Bog blagoslovio plemenito vaše nastojanje! Nadbiskup Stadler, biskup Sarić, mons. Cankar.

Brno: Bratom Slovincem navdušen Živeli! Viribus unitis za Vaše in naše pravo! Šilinger.

Brno: Zedinjeno vseslovensko krščansko stranko navdušeno pozdravlja češko-slovenska krščansko-socialna zveza. Šramek.

Olomuc. Katoliško-narodni klub pozdravlja vseslovensko ljudsko stranko kot novo sobojevnico za krščanska in ljudska načela in prava in lepšo bodočnost avstrijskih slovenskih narodov. Živeli in Bog blagoslovi. Dr. Hruban.

Omenimo še pozdrav Hrvatov iz Mostara, dr. Lončariča iz Zagreba, Domagoja in dunajskih Slovencev.

Za načelnika

Vseslovenske Ljudske Stranke je bil izvoljen dr. Ivan Šusteršič. Po shodu se je vršil banket za poslance in goste.

Pred državnozbornim zasedanjem.

Ljubljana, 18. okt. 1909.

V sredo se snide državni zbor. Dunajčani in ministri ž njimi si pa ogledujejo zrakoplov bratov Rennerjev in voditelji sedanje vladne večine, ki pravzaprav niti več večina ni, kakor tudi ministri Ritt, Stürgkh in Vrba pripovedujejo časnikarjem, kake vtise napravljaj nanje — luftbalon. Možje imajo popolnoma prav, da rajši podajo svoje mnenje o »luftbalonih«, kakor o položaju, ki jim je s sedmimi pečati zapečaten knjiiga. Kako se razvijajo položaj, kakšna bo usoda zbornice in tudi — vlade, vse to so stvari, o katerih sklepa »Slovenska Unija«, ki je zahtevala zasedanje deželnih zborov in se je vlada morala udati. Vlada in njeni ljubljenci Nemci bodo sami krivi, če državni zbor ne bo deloval. Onemogočili so Nemci delovanje češkega deželnega zbora, povzročili v svoji neomejni nadutosti najhujše narodne boje.

V zadregi so nemški vladni listi, ker jim o položaju ni nič znanega. Moric Benedikt pripoveduje, seveda po vladnem naročilu, da ni izključen, da se v sredo državni zbor snide, v četrtek pa že razide. V svoji orientalski domišljiji že vidi razbite pulte in čuje naprej obstrukcijsko godbo v zbornici. Bilinski je naročil listu »Die Zeit«, naj piše, da se bodočnosti ne boji. Nato pa izda, da je natančno sledil delovanju kranjskega deželnega zbora in naroči, naj list napiše: »Eden voditelj državnozborne obstrukcije, dr. Šusteršič, je pokazal v kranjskem deželnem zboru, kako se s trajnimi sejami neusmiljeno potlači obstrukcija manjšine.« Iz globočine svojega srca vzdihne: »Če bi se ljubljanski zgled na Dunaju zvesto kopiral, potem bi se oprostili obstrukcije.« Pobožna želja! Drugačen je poslovnik kranjskega deželnega zbora, kakor oni državnega zbora, in z drugimi ljudmi, kakor z lenimi našimi liberalci ima opraviti Bilinski, ki je v »Zeit« nehoté in ne da bi se izdal z imenom, povedal, kako da se boji in spoštuje obnem dr. Šusteršiča. Tudi »Reichspost« diši izprememba državnozbornega poslovnika po kranjskem zgledu. Bivši zbornični predsednik Pattai sklicuje na tork konferenco klubovih načelnikov, v kateri se bo razpravljalo o sestavi predsedstva, odsekov in o delovnem redu. »Reichspost« piše, da pač nimajo slovenski liberalci nobenega upanja, da bi zbornica se ozirala na slovenske liberalce, ki po številu ničesar ne pomenjajo glede na njihov protest proti kandidaturi Pogačnikovi za podpredsedniško mesto. Liberalni poraženci dobivajo košarice celo pri strankah, katerim se mečejo pod noge, ker naše liberalce že itak cel svet pozna in se zato krohota spletka slovenskega ljubljanskega liberalnega globusa, ki pošilja proti Pogačnikovi kandidaturi proteste na Dunaj.

Glasilo češke katoliškonarodne stranke, »Hlas«, piše z ozirom na postopanje vlade, da tudi zmernejše češke stranke ne bodo pristutile, da se konstituira državni zbor z ozirom na Nemcem tako prijazno postopanje vlade.

Bukovinski deželni zbor je sklenil novo, jako zapleteno volivno preosnovo z narodnim katastrofom, s podvojitvijo mandatov, z ustanovitvijo splošne skupine in z uvedbo večinskih in manjšinskih zastopov po mestih z nemškim in judovskim prebivalstvom.

Gališki deželni zbor je imel v soboto sejo, v kateri se je sklenilo, da ostané odsek za volivno preosnovo permanenten.

Naše vžigalice!

Skrbite, da pridejo v vsako hišo naše vžigalice! — Vsak trgovec, pri katerem kupujete, jih mora imeti, vsaka gostilna, v katero zahajate, vsaka naša gospodinja! — Dolžnost vsakega našega somišljenika je, da zažiga tobak in smodke le z vžigalicami »Za obmejne Slovence«, ki se dobé pri »Gospodarski zvezi« v Ljubljani!

Dnevne novice.

+ Na vsej črti pogoreli. Včerajšnji dan v Ljubljani je tudi najbolj neumne kranjske liberalce moral preveriti, da so popolnoma bankerot. Ne moremo si misliti tako luknjičavih možgan, da ne bi šlo vanje to spoznanje. V petek si izmislil brihtna glava ljubljanskega tržnega nadzornika, da bi bil dan ustanovitve Vseslovenske Ljudske Stranke za demonstracije pripraven. Iznajdljivi mož se vsede k telefonu in sporoči nemškim listom, da je v nedeljo v Ljubljani pričakovati velikanskih manifestacij za — Francisca Ferrera! Zraven pa si izmislil, da se bodo te demonstracije obračale tudi zoper Vseslovensko Ljudsko Stranko, ki da jo pravkar v kranjskem deželnem zboru trikrat pobita liberalna obstrukcija smatra za »provokacijo«. Da — ta liberalni magistratni veleum je djal v tržaški »Piccolo«, da je v nedeljo pričakovati, da bo v Ljubljani »kri tekla!« V soboto napise znani »libre penseur«, ki pomaga v »Narodovem« uredništvu liste striči, članek za Ferrera in napiše par notic, češ, kako je Ljubljana užaljena, ker si »klerikalci« drznejo v njej, ki je središče narodnonapredne stranke, prirediti manifestacijo in celo aranžirati »obhod« po mestu. Te krvave novice so imele ta uspeh, da so nekateri listi kar posebne poročevalce v Ljubljano poslali, da bi na lastne oči videli, kako bodo zopet šipe pokale, kako bo kri po ulicah tekla in kako se bodo »klerikalci« z liberalci sprijeli. In prišel je znameniti dan. V Ljubljano privero tisoči somišljenikov S. L. S. iz vseh slovenskih pokrajin, pridejo Hrvti in Čehi. Okoličani se pripeljejo na vozovih, okrašenih s trobojnicami in z napisi: »Živela zedinjena Slovenija!« — Ljubljancani pa jih pozdravljajo. Vrši se tako impozanten shod v veliki dvorani »Uniona«, kakor jih Slovenija od časov taborov sem nikoli ni videla — popoldan se igra v čast gostom svečanostna predstava, zvečer pa veselica, ki jo je posetilo na stotine in stotine ljudstva, med temi iz vseh ljubljanskih slojev — liberalcev pa ni nikjer nobenih videti! Da je umrl Ferrer, tega se živa duša ne spomni, le Zalar je v soboto letal okoli s črno kravato, ki je bila spentljana iz pasu kake dame. Nekateri pravijo, da so ljubljanski Sokoli spomin na barcelonskega petarderja praznovali pri — »slepem Janezu« v Št. Vidu. Svetovni listi pa so kruto iznenadeni. Sedeli so včeraj njihovi poročevalci cel dan pri telefonu, da bi čimpreje ujeli krvave vesti iz Ljubljane. Ljubljana pa se je veselo zabavala v »Unionu« in niti nobenemu psu se ni na cesti na rep stopilo, da bi se moglo v liste dati. Naši mnogobrojni gostje iz Hrvaške, Češke, Štajerske, Koroške in Primorske so povpraševali, kje so neki ljubljanski liberalci, ki take strašne novice v »Narodu« fabricirajo, pa spaka! z nobenim liberalcem ni včeraj nobeden prišel skupaj — bilo je, kakor bi jih bila slana pobrala. Škoda, da se je deželni zbor tako hitro zaključil, naši izvenkranjski somišljeniki bi bili vsak saj pol vinarja dali, da bi bili šli vanj zadnji tucat liberalcev gledat, kajti kranjski liberalce je danes postal rariteta, kmalu jih bodo le še v muzejih kazali. Na vsak način pa naj nihče več ne gre liberalcev v Ljubljano iskat — 17. oktober je pokazal, da jih je ravno tu najtežje dobiti . . .

+ Lep prijatelj kmetov! Med obstrukcionisti zoper lovsko postavo je bil tudi veletržec Knez, ki so ga liberalci naredili za — podpredsednika c. kr. kmetijske družbe. Kaj takega se ni še pač nikjer zgodilo, da bi bil podpredsednik kake kmetijske družbe obstruiral zakon, ki naj kmetu pomaga. Da je to mogoče, nam kaže, kako protinaravno in nevzdržne razmere vladajo v c. kr. kmetijski družbi. Knez ne zna govoriti prav nič. Samo grdo gleda in molči — to je njegova politika. V deželnem zboru je pa pridno podpiral obstrukcijo s tem, da je ropotal s predalom v pultu. Knez je obogatel od kmetov, pa zdaj obstruira kmečke zahteve. Knez je tudi načelnik Kmečke posojilnice za ljubljansko okolico. Kmetije, zapomnite si, da to ni kmečka posojilnica, ampak to je Knezova banka, v katero vi nosite svoje trdo prislužene groše, da potem Knez v deželnem zboru nasprotuje kmečkim koristim. Knez je tudi nasprotoval deželni banki, ki naj bi skrbelo za razdolžitve kmečkega stanu. C. kr. kmetijska družba, ki ima tako predsedstvo, pa je samo sebe obsodila na smrt. Za naslednico je že preskrbljeno.

+ V Grahovem pri Cirknici se je vršil v nedeljo, 17. t. m. javen shod, na katerem je poročal poslanec o državnem zboru in o delovanju deželnega zbora. Zborovalci so z velikim zanimanjem poslušali. Pritoževali so se bridko proti temu, da bi dobil g. Žagar iz Rakeka pravico voziti z avtomobilom po cesti od Rakeka proti Starému trgu. Ogorčenje med ljudstvom zaradi tega je tako, da se je bati v slučaju, da se začne vožnja, izgredov in nesreč. Ljudstvo, ki bo vožnji zaslužil kak denar, se boji, da bi ne potegnil Žagar vse vož-

nje nase, zato je umevno tudi razburjenje zaradi tega. Oblasti bi storile edino prav, da bi zabranile to vožnjo, za katero tudi cesta ni primerna. Sprejela se je v tem smislu tudi resolucija. Shod je izrekel zaupanje poslancem S. L. S. in jih pozval, da vztrajajo na zapričeti poti v obrambo naših pravic. Sprejela se je tudi resolucija za zgradbo ceste Grahovo-Stari trg, oziroma cestne zveze s Št. Petrom. Dalje, da se zamašeni požiralniki v Cirkniškem jezeru iztrebijo, ker je to najnujno za kmetovalce potrebno. Z velikim navdušenjem so vzprejeli zborovalci nasvet, da ostanejo trdni za svojimi poslanci in ako bi vlada razpustila državni zbor, gredo z veseljem iznova na volišče. Gospod župnik Rajčević, ki je predsedoval shodu, je z navdušenimi besedami na stranko in ljudstvo zaključil shod. Zborovalcev je bilo nad dvesto.

— **Zaupnica.** Na javnem shodu zbrani zborovalci v Grahovem, dne 17. oktobra 1909. se najprisrčneje zahvaljujejo poslancem S. L. S., posebno pa vrlenu načelniku dr. I. Šusteršiču, ter izbornemu in nad vse objektivnemu deželnemu glavarju pl. Šukljeju, za njunin neumorni trud in delavnost v prid in blagor kmečkega ljudstva. Z veseljem zbor še posebno konstatuje in si jemlje v čast, da ima v deželnem zboru zastopnike, kakršnih do sedaj še ne pozna zgodovina avstrijskih deželnih zborov. — Zborovalci pozivljajo poslance, naj vztrajajo v deželnem, kakor tudi v državnem zboru in ne odnehajo od svojih začrtanih potov ter naj še nadalje brezobzirno nastopajo proti liberalnim škodljivcem.

+ **Statistični kongres avstrijskih dežel** se je danes sešel v zborovalnici kranjskega deželnega zbora. Predseduje predstojnik statistične centralne komisije, sekcijski načelnik dr. vitez Juraschek. Zastopane so Češka, Moravska, Štajerska, Nižjeavstrijska, Gorenjeavstrijska, Šlezija, Goriška, Istra. Vlado kranjsko je zastopal predsednik Schwarz, ki je shod pozdravil. V imenu vojvodine je udeležence v slovenskem in nemškem jeziku pozdravil glavar pl. Šuklje. Za deželo sta kongresu prisostvovala odbornika dr. Lampe in Jarc ter več uradnikov. Jutri napravijo udeleženci izlet na Vrhniko ogledati si gospodinjstvo šolo.

+ **Častnim občanom** je soglasno izvolil dne 14. oktobra t. l. občinski odbor občine Lukovica preblagorodnega gospoda deželnega glavarja Fran plem. Šukljeta.

— **Policijsko-detektivsko šolo** so v Zagrebu ustanovili. Njen namen je sistematična strokovna in splošna izobrazba detektivov.

— **Zagrebski aviatik Bešević** je dal svoj izum patentirati in je že stopil v dogovor z vojnim ministrstvom radi nakupa njegovega letalnega stroja. Zlasti se zanj zanimajo zagrebski vojaški krogi, ki nameravajo Beševiča povabiti, da v vojaškem kasinu predava o svojem izumu.

— **Staro župno cerkev** na Prozorju v Zagrebu bodo podrli, ker se je zidovje začelo rušiti.

— **Gospa Polakova ne gre na Dunaj.** Zagrebski listi pišejo, da gledališčna intendantca gospej Polakovi ni dovolila dopusta, da bi na ljudski operi na Dunaju pela glavno vlogo pri premieri operete »Baron Trenk«, in sicer z utemeljitvijo, da gospej Polakove ravno sedaj ne more pogrešati.

— **Dobavni razpis.** C. in kr. vojaško oskrbovalno skladišče v Ljubljani naznanja trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani, da kupi vojna uprava za svojo postajo v Mariboru 5900 stotov pšenice in 5120 stotov rži. Pismene ponudbe je poslali do 27. oktobra t. l., 9. ure dopoldne c. in kr. intendantci 3. voja v Gradcu. — Nakupni avizo je v pisarni trgovske in obrtne zbornice v Ljubljani na vpogled.

— **Predavanja o avtogenem obdelovanju kovin.** Predsedstvo obrtnega pospeševalnega urada na Dunaju je naznanilo trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani, da bo v času od 8. do 18. novembra t. l. priredilo predavanja in praktične vaje, pri katerih bo obrt izvršujočim kjučavničarjem, kotlarjem, kovačem, mehanikom in inštalaterjem dana prilika, si pridobiti strokovno znanje in praktična izkustva v avtogenem obdelovanju kovin. Udeležba pri teh vajah je brezplačna; vsi udeleženci dobe pisalne potrebščine brezplačno. Manj premožnim se more udeležba olajšati z ustanovami, ki znašajo 30 K za mojstre, 25 K za pomočnike; zunanjim udeležnikom se vrh tega povrnevo vozni stroški za tretji razred na Dunaj in nazaj. — Prošnje za vsprejem k vavam je najkasneje do 1. novembra t. l. poslali na c. kr. obrtni pospeševalni urad na Dunaj (k. k. Gewerbeförderungsamt, Wien IX/2, Severingasse 9). Predmetni razglas, ki vsebuje program, določila in pogoje za vsprejem, obliko prošenj itd., je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani na upogled.

— **Prj izdiranju zob se je zastrupil.** V Indianopolisu Ind. je Slovenec Anton Fak-

čić iz Senožec pri Divači šel k nekemu zobozdravniku, da bi mu zob izdrl, a pri tem se mu je zastrupila kri, da je umrl čez osem dni.

— **K letošnji trgatvi.** »Dolenjske Novice« pišejo o tem: Neprestano slabo vreme nas je prisililo, da smo se zadnji teden sploh lotili trgatve. Vzlic raznim letošnjim neprilikam, ki so prišle nadnaševinograde, se bo pri skrbnem in snažnem kletarstvu dobilo vendar dosti dobre kapljice, zlasti po vinogradih, kjer se je cepilo bolj zlahtne vrste grozdja. Grozdje je namreč v zadnjem času še dosti hitro dozorevalo in kdor ga je pri trgatvi skrbno odbiral, bo imel tudi zadosti dober pridelek za letošnje malo ugodno leto. Nabralo se je pa toliko grozdja, da zmanjkuje marsikomu posode.

Zagrebska občina za aprovizacijo mesta. S prodajo v lastni režiji je znižala zagrebska občina cene živilom sledeče: krompirju za 2 v; kislemu zelju za 8—12 v in maroniju za 4 v pri kilogramu. Po enako ugodnih cenah prične te dni s prodajo krapov, fižola, jajc in jabolk.

Rešilno društvo snujejo v Zagrebu.

Ljubljanske novice.

Ij **Jutri** ob pol osmih predava v prostorih S. K. S. Z. v »Unionu« (vhod Frančiškanske ulice) g. K r h n é o »Stanovanjskem vprašanju in stanovanjski politiki«. Somišljeniki, prihitite v obilnem številu na to predavanje!

Ij **Ljudska slavnost »Ljubljane«.** Ko si stopil včeraj zvečer v prostrane »Unionove« prostore, videl si takoj — še pred začetkom veselice — najživahnejše vrvenje v dvorani in v vseh stranskih prostorih. — Predno pa si vstopil v prelepo okrašeno veliko dvorano, pomudil si se v predvorani, kjer so bili nagromadeni celi skladi krasnih, med temi veliko naravnost dragocenih dobikov. Da, da, tempora mutantur! Nekdaj prezirana »Ljubljana«, sedaj napredujoče glasbeno društvo, se je povzpelo tako visoko, da uživa najtopleje simpatije ne le v Ljubljani, ampak tudi zunanje v celi deželi in izven njenih mej. Stopivšega v veliko dvorano te naravnost frapira pogled: kakor da si stopil v kak gai. Povsod bujno zelenje, vse prepleteno z vencii, med njimi pa grbi ter emblemi avstrijskih slovenskih pokrajin, okrašeni z zastavami dotičnih narodnih barv. Po dvorani pa, ki je bila mnogo mnogo premajhna za tolik naval občinstva, kakor tudi na balkonu veselo življenje, ki ni ponehalo do konca. Počastili so slavnost vsi voditelji stranke, vsi včeraj v Ljubljani se nahajajoči državni in dež. poslanci. Najboljše občinstvo vseh stanov, od prve avtoritete deželne uprave do najnižjega uradnika, je bilo vse zastopano. Pa tudi naši delavski sloji, ki jih toplo pozdravljamo.

Program je bil preobširen, da bi mogli poročati o vsaki točki posebej. Omejimo se le na posamezne. Član slovenske opere, baritonist g. pl. Vulakovič je žel za svoje čuvstveno predavanje cele salve aplavza povsem zaslužen. Sonorni njegov v vseh legah obsežni bariton je pravi pevski dar, in slast ga je poslušati. Ravnotako je veljalo viharno odobravanje prof. A. Robidi za njegovo fino solo-pevanje, zlasti arije iz opere »Zvonovi cornevillski«. — Posebno aklamirana sta bila naša znana vrla sopranistka gđna Minka Bonačeva in dr. I. Robida za mični duet znane Prešernove »Bliža se železna cesta«. G. Bajde je naravnost presenetil občinstvo s svojim svežim, polnim tenorjem in čuvstvenim prednašanjem. — Z lepim zanosom in pravilno dikcijo je predaval član »Ljudskega odra« g. Orehek Gregorčičevo »Zedinjena Slovenija«. Spevokombik slovenskega gledališča g. Povhe je pa resnim točkam pridelal nekaj šaljihvih ter se je izkazal za napredujočega, talentiranega igralca. In zbor Ljubljane? Železna vstrajnost rodi krasne uspehe in material je izboren, tako, da je napredek lahko umljiv. Naravnost občudovali smo mešani zbor: kot zgojenje slavčkov v zorni pomladi! Vmes pa krepki moški zbor, — vse skup zopet harmonična enota, ki pozorno sledi svojemu vojskovodju do popolne zmage. Po vsaki končani točki neče biti hrupnega odobravanja ne konca ne kraja. Omenjamo, da so posebno pozornost vzbujale krasne narodne noše gospodičen pevki. Splošna sodba je bila, da si včerajšnja prireditev lahko zapiše »Ljubljana« med najčastnejše svoje dneve. — Kvartetj gg. Bajdeta, Božiča, Premka, Svetka so bili nekaj izrednega ter le želimo, da bi ta izborni kvartet še večkrat čuli. — »Slovenska Filharmonija« je dobila mnogo aplavza.

Ij **Ljudski oder** je včeraj popoldne na čast udeležnikom ustanovitve Vseslovenske Ljudske Stranke uprizoril privkrat izvirno Medvedovo narodno igro »Črnošolec« ob veliki udeležbi občinstva. »Ljudski oder« je dosegel velik uspeh. Več jutri v podlistku.

Ij **Srebrno poroko** obhajata danes gospod Jakob Milavec, nadsprevodnik v p.,

posestnik in predsednik podružnice »Prometne zveze« v Ljubljani, in njegova gospa soproga Marija Milavec, rojena Glazar. Castitamo!

Ij **Nočno vežbanje vojakov.** Nekateri vojaki c. in kr. pešpolka se niso sinoči in v soboto nič posebno častno ponašali. Po Marije Terezije cesti jih je šlo pet in so silno kričali in razgrajali. — Po Wolfovi ulici jih je bilo tudi nekaj preveč razposajenih in so celo atakirali nekega pasanta. — Glavno vlogo sta pa v soboto igrala prostaka Reiter in Reiner. Le-ta sta šla po Wolfovi ulici v družbi štirih svečarskih pomočnikov. Med potjo so se vojaško vežbali in je imel »oberkomando« civilist. Ker je pa tako »vežbanje« nedopustno, je stražnik celo družbo opozoril na nočni mir, kar je posebno zaleglo. Ko so pa prišli potem na sv. Petra cesto, so začeli zopet tako razgrajati, da je vpitje privabilo še dva stražnika. Varnostni organi so nato vso družbo zopet opozorili in ker so bili vsi opominj brezuspešni, so napovedali aretacijo. Ker se pa tudi temu niso hoteli pokoriti, so najglasnejšega prijeli, a sta jim ga vojaka izpulila iz rok, potem pa sta začela tako kričati, da so bližnje stranke začele odpirati okna ter povpraševati, kaj je. Stražniki so s pomočjo nekega domobranskega desetnika oba vojaka razorožili in ju odvedli v vojašnico.

Ij **Iz Ljublanice so v soboto potegnili** ključavničarja Frana Klinarja, ki je minuli teden padel pri pleskanju železnocestnega mosta z odra in utonil. Voda ga je bila zanesla samo do Vodmata.

Ij **Sprememba pri orožništvu.** Ritmojster Rudolf Bre gen z er je iz Ljubljane prestavljen v Zader, v Ljubljano pa pride ritmojster Mat. Zeller iz Trsta.

Ij **V Ljubljano ga je hotel vreči.** Napadel je sinoči na Poljanskem nasipu neki Karol Kopivnik delavca Ivana Velkavrha in ga hotel vreči čez ograjo v Ljubljano. Dva mimo idoča domobranska podčastnika sta mu prihitela na pomoč ter ga rešila usode. Kopivnika je nato policija aretirala.

Ij **Aretovan** je bil dne 24. sušca v Moravcah rojen ter v Dolsko pristojni samski dninar Martin Tekayc, ker je preganjan v policijski tiralnici od okrožnega sodišča v Mokronogu zaradi nastopa neke kazni. — Tudi Ivana Presetnika, roj. 1866. v Šmartnem pri Ljiti je policija sinoči vtaknila pod ključ, ker je bil zaloten pri beračenju. Ko so mu natančneje pregledali obisti, so prišli na to, da ga ljubljansko okrajno sodišče zasleduje v lanskem policijskem listu zaradi suma tatvine. Le-ta je obsedel v Mariboru že desetletno ječo zaradi hudo delstva požiga. Oba so oddali pristojnemu sodišču.

Ij **Izposojeno kukalo** nekdo včeraj na balkonu ni vrnil biljeterju. Ako je to bilo pomotoma, naj dotičnik pošlje kukalo našemu uredništvu.

REVOLUCIJA V NIKARAGUI.

Revolucija v Nikaragui se vedno bolj širi. Vstaši so že v bližini glavnega mesta. Revolucijo podpirata Guatemala in Salvador.

Razne stvari.

Slovo grških princev od armade. Da preprečijo krizo, so vsi trije principi izstopili iz armade.

Trgovina z dekleti. V Budimpešti je policija zaprla nevarnega trgovca z dekleti, 29 let starega Josipa Bera. Pri njegovem poslu mu je pomagala neka M. Adam, ki je že dolgo časa dovajala Beru mlada, neizkušena dekleta. Ber je vsakemu dekletu obljuboval ženitev ter jo pozval na malo potovanje v inozemstvo. Vsaki se je predstavil kot bančni uradnik. Dekleta so mu v večini verjela. Odvedel je vse v Berlin ter jih prodal v javne hiše. Vsled neke ovadbe ga je prišla policija in izročila državnemu pravdnistvu. M. Adam je srečno pobegnila, a je za njo izdana tiralnica.

Bivši učitelj roparski morilec. Iz Berlina poročajo: V gozdu pri Elbingu so našli umoričenega in oropane praktičnega zdravnika dr. Ernesta Krausta. Kot morileca so zaprli bivšega učitelja Stalzerja, ki je takoj po tem umoru pobegnil iz Elbinga.

Narodna obramba.

+ **Narodnoobrambna enketa v Ljubljani.** Od vseh slovenskih mej se sliši glas: »Meja gori! Narodni nasprotniki prodirajo na celi črti. Pomoč!« Celu v osrčje slovenskih zemlja je stegnil sovražnik grabežljivo roko in naskočil naše najtrdnije postojanke. Slovenci smo tarnali in tožili, pa resno se nismo oprijeli obrambnega dela na celi črti. Pač pa je prevzela to nalogo »Naša Straža«, ki pa vsled pretežkega aparata kljub najboljšim namenom ni mogla prav razviti svojega delovanja in je vsled tega zaspala. Da ustvarimo organizacijo, ki že ob svojem rojstvu ne bi nosila v sebi smrtne kali, se je sklicala dne 16. t. m. v Ljubljano narodnoobrambna enketa. Zbralo se je k tej enketi lepo število narodno delavnih mož. Po dolgi, zelo

živahni debati, v kateri se je dalo obrambni organizaciji okostje, se je izvolil pripravljalni odbor z nalogo, da na podlagi rezultatov narodnoobrambne enketenadrobno izdelava pravila in skrbi za ustanovitev narodnoobrambnega društva.

Telefonska in brzojavna poročila.

PRED OTVORITVIJO PARLAMENTA.

Dunaj, 18. oktobra. Češki poslanci imajo danes razgovor o političnem položaju in taktiki. Dopoldne so imeli češki voditelji konference z ministrom Začkom. Popoldne in jutri zboruje parlamentarna komisija zveze čeških poslancev. Jutri popoldne bo pri podpredsedniku Pattaiu konferenca načelnikov strank. »Slovenska Jednota« pošlje h konferenci svojega zastopnika, ki bo izjavil, da imajo stranke, združene v »Slovenski Jednoti«, posvetovanja in da se pred završetkom teh konferenc ne more udeleževati »Slovenska Jednota« konferenc ne z vlado ne z drugimi parlamentarnimi strankami.

ODLOČITEV O OGRSKI KRIZI.

Budimpešta, 18. oktobra. Ogrskemu ministrskemu predsedniku je cesar sporočil, da se v zadevi ogrske krize odloči v sredo, 20. t. m. Prej zasliši še nekaj ogrskih politikov in tudi vse tri voditelje koalicijskih strank, grofa Julija Andrassyja, grofa Aladarja Zichyja in Košuta. Cesar bo poizkusil napraviti mir s koalicijo, a je za to baje jako malo upanja.

DEMONSTRACIJE V PRAGI.

Praga, 18. oktobra. Včerajšnji shod čeških svobodomislecev, ki je bil napovedan v protest proti usmrtni Ferrera, je vlada razpustila. 500 udeležnikov je nato demonstriralo po cestah. Policija je demonstrante razpudila in jih nekaj aretirala. Pri bumlu nemških dijakov na Prikopih se je včeraj dopoldne češko občinstvo opetovano sporeklo z burši. Nekaterim buršem so bile strgane čepice z glav.

DEMONSTRACIJE NA DUNAJU.

Dunaj, 18. oktobra. Povodom bližnje otvoritve parlamenta je napravila socialna demokracija v ljudski dvorani na magistratu shod. Iz vseh dunajskih okrajev so korakali tja socialni demokratje. Cenijo, da je bilo vseh udeležencev okolu 60.000. Istočasno je okolu 10.000 nemških nacionalcev napravilo demonstracijski bumel od Schottenthora do Goethejevega spomenika. Nemški nacionalci so pred parlamentom peli »Die Wacht am Rhein« in Bismarcklied. Ko sta se spreveda srečala, so se udeležniki psovali in vihteli palice. Ob 12. uri je nastal mir. Na tisoče katoličanov pa je popoldne spremljalo prenos Hofbauerjevih relikvij v cerkev sv. Stefana.

Dunaj, 18. oktobra. Pri včerajšnjih demonstracijah je bilo aretiranih šestnajst oseb.

SLOVANSKO DIJAŠTVO NA DUNAJU.

Dunaj, 18. oktobra. Slovansko dijaštvo je javilo rektorju vseučilišča, da ne namerava uprizoriti nobenega bumelna slovanskega dijaštva in nobenih demonstracij.

RENNERJEV ZRAKOPLOV PONE-SREČIL.

Dunaj, 18. oktobra. Včerajšnji tukajšnji polet Rennerjevega zrakoplova je gledalo 50.000. Pri poletu se je zrakoplov zadel ob zrakoplovno lopo in mlajši Renner je padel z zrakoplova, ne da bi se bil ranil. Z velikansko hitrostjo se je zrakoplov, katerega ni bilo mogoče več dirigirati, s starejšim Rennerjem vzdignil ter je izginil v oblakih. Med občinstvom je zavladala panika, ker se je splošno mislilo, da je Renner izgubljen. V oblakih se je starejšemu Rennerju posrečilo odpreti ventil in tako se je zrakoplov pri Strebendorfu srečno spustil na zemljo.

Meteorološko poročilo.

Višina n. morjem 3062 m, sred. zračni tlak 736.0 mm.

Dan	Čas opazovanja	Stanje barometra v mm	Temperatura po Celzijju	Vetrovi	Nebo	Predvidina v 24 urah v mm
16	9. zveč.	738.6	11.0	sl. svzh.	jasno	
17	7. zjutr.	737.7	08.1	brevetr.	megla	0.0
	2. pop.	736.8	13.7	sl. jug	jasno	
17	9. zveč.	736.9	11.6	brevetr.	.	
18	7. zjutr.	37.3	6.4	sl. jvzh.	megla	0.0
	2. pop.	35.6	18.7	sl. jvzh.	jasno	

Srednja predvčerajšnja temp. 12.5° norm. 10.4°
Srednja včerajšnja temp. 11.1°, norm. 10.2°.

TRŽNE CENE.

Cene veljajo za 50 kg.

Budimpešta 18. oktobra.

Pšenica za oktober	14.61
Pšenica za april 1910	14.40
Rž za oktober l. 1909.	9.87
Oves za oktober	7.72
Oves za april 1910	7.78
Koruza za maj l. 1910	6.97

Efektiv: — — —

Melioracija pašnikov.

V utemeljevanje zakonskega načrta glede melioracije pašnikov — zakon, s kakršnim se more prva v Avstriji ponašati naša dežela — je poslanec župnik Piber govoril v zadnji seji kranjskega deželnege zbora sledeče:

Visoka deželna zbornica!

Deželni zbor je v zadnjem zasedanju, v seji 14. januarja t. l. dal v posebni resoluciji deželnemu odboru nalog, naj proučuje pašniške razmere v deželi in na podlagi proučevanih izdelav in predloži zakonski načrt, po katerem se pritegnejo pašniki v akcijo melioracij.

Visoka zbornica!

Z veseljem konstatiram, da stremi vse delovanje agrarne politike pomagati in izboljšati vir dohodkov, potom zakonodaje onemu stanu, ki je važen, državo in deželo vzdržujoč faktor.

V tem oziru naša Kranjska ne zaostaja. V spomladanskem deželnozbornem zasedanju sklenili smo planinski zakon, ki je dobil Najvišje potrjenje in je že v veljavi. Kranjska dežela je četrta v monarhiji, ki se more ponašati s to prekorsno postavo za povzdigo kmetijstva v planinskih okrajih.

Isto tako važen je zakonski načrt postav, koje imate gospodje pred seboj — o izboljšanju pašnikov — za našega kmeta — živinorejca.

Visoka zbornica!

Kranjska dežela, je po veliki večini agrarna kronovina; konsekventno je torej, in samo ob sebi umljivo, da je prvi gospodar na njej kmetovalec — živinorejec. Našemu kmetu je prvi in poglaviti vir vseh dohodkov živinoreja in vse, kar je ž njo v zvezi, namreč, polje, travniki, zlasti pa paša. Največji nacionalen kapital je kmetu živinoreja. Pašniki pa so pogoj živinoreji; brez paše je nemogoča uspešna živinoreja. Pašniki so živinoreji kar je ptici zrak in ribi voda. Reja plemenske živine in naj si bo govedo-, konje- ali prešičereja, je na pašo naravnost navezana.

Skušnja uči, da živina vzrejena v hlevih že pri drugi generaciji upeša.

Naravno. Manjka jej življenjskih pogojev: svetlobe, zraka in gibanja. Te pa dobi le na paši, na prostem, pod milim nebom.

Žival, zrejena v hlevu, oslabi, dasiravno se navidezno z intenzivno krmo, malik cvetlici v cvetličnjaku razvija, toda brez moči in vztrajnosti. Mlada žival, vzgojena na paši, se utrdi, da more kljubovati vremenskim neizgodam. Prosto gibanje na paši stvari zdrave ude, močne kosti, pomnoži muskulaturo, razvije pravilno cirkulacijo krvi, razširi pljuča, z jedno besedo — živali dá in ohrani, kar je najpotrebnejše: zdravje. V hlevu pa se omehkuži, naglo se prehladi in inklinira raznim boleznim, posebno tuberkulozi. Tuberkuloze je največ v onih hlevih, kjer imajo živali kakor v ječi vedno zapre.

Vzglede: Državna zavarovalnica za klavno živino saksonska je leta 1905. plačala 40-65 % odškodnine za tuberkulozne živali, po večini krave in telice. — Še hujši rezultat, ki je posledica reje v hlevu, sporoča zavarovalnica z istim namenom v Altenbergu; tam je morala celo 83 % odškodnine plačati za krave in junce, pri kojih je bila konstatirana tuberkuloza. Ta kričeča zgleđa posnel sem po najnovejši knjigi: »Die Dauerweiden«, spisal jo je profesor dr. Friedrich Falke. V higijeničnem oziru je torej paša velikanskega pomena; solnce na paši umori tuberkulozne bacile, telesno moč pa utrdi z dobro, zdravo hrano, koje dobi v rastlinah.

Gospoda moja!

Strokovnjaki so primerjali težo in mero živali v hlevu in na paši. Pa prišli so do rezultata, da spašena živina — ne zaostaja za ono v hlevu. Če pomislimo, da se žival na paši sama preživi, da ne potrebuje tolikega oskrbovalnega dela, kakor v hlevu, je zopet v tem oziru paša v ekonomičnem oziru velika prednost in pridobitev, zlasti dandanes, ko so posli čimdalje dražji in jih niti za drag denar ni dobiti! Opozarjam še na jeden moment, ki je tudi v sanitarnem oziru za konsumente, menim namreč one, ki morajo mleko kupovati, velike važnosti.

Zdravniško je namreč dokazano, — menim, da mi pritrdita oba gospoda tovariša zdravnik, da po zavživanju slabega mleka od kake tuberkulozne živali kaj lahko dobi isto bolezen otrok, ki mora tako nezdravo mleko zaužiti. Torej tudi, dasiravno le indirektno, je paša goveje živali velike važnosti tudi za zdravje človeka, zlasti otrok.

Omenil sem že, da je naša kranjska dežela agrarna, bogata na pašnikih, seveda doslej zanemarjenih. — Kranjska meri skupno 995.530 ha. Po odbitku neplodnih tal 44.036 ha ostane poljedelskega ozemlja še 951.545 ha.

Po posameznem naravnem ozemlju deli se kulturna vrsta »pašnik« tako-le:

1. Ozemlje apneniške alpe 36.115 ha
2. Ozemlje predgorje 66.019 ha
3. Ozemlje Kras 54.206 ha

Skupna ploskovna površina 156.340 ha
V teh številkah so označeni tudi oni pašniki, ki tvorijo del planin in so že deležni posebnega varstva in pospeševanja po planinski postavi, koja je že sprejeta in pravomočna.

Iz teh podatkov je pač lahko posneti, da ima Kranjska radi obilne neobdelane travnate zemlje — pašnikov — v prvi vrsti vse pogoje za umno živinorejo. Pomnim še, da merj ploskovna mera travnikov 171.200 ha, ki so za živinorejo itak, kar je samo ob sebi umevno, potrebni.

Kakor je razvidno iz prej navedenih števil, pripada največ pašnikov predgorju, izvzemši 366 ha v ravnih okrajih Idrije in Loža. Največ pašnikov ima Kras; velik del teh donša le malo donosa. Z umnim, smotnim izboljšanjem se bode mogel majhni čisti donos dvigniti in pašniki v višji meri izkoristiti za živinorejo dežele Kranjske.

Visoka zbornica!

Postave o izboljšanju pašnikov nima doslej nobena država.

Vse države so te vrste izboljšanja uredile le administrativnim potom. Priznati moramo, da je Nemčija za izboljšanje te kulturne vrste mnogo storila. Friderik Veliki je opetovano izdal kabinetne ordre, koji so pomnožitev krme olajšali in pospeševali. Pri njem je veljala maksima, čimveč je krme, temveč živine. Melioracije pašnikov so se izvrševale vselej vspretno z regulacijo rek ali osuševanjem močvirnih krajev. K stroškom prispeva država vselej v istem znesku, kakor dotična provincija.

Švica. Zvezni svet je izdal že 1893. (22. decembra, člen 9.), skupno postavo za melioracijo vseh kulturnih vrst. Po tej postavi subvencionira tudi izboljšanje domačih pašnikov v isti meri kakor planine. Prispevek znaša navadno od 15 do 30 %.

Francija. Ta država se doslej pač malo briga za melioracijo paše; istotako angleška država. Tudi v naši državi še nimamo v nobeni deželi postav za izboljšanje pašnikov.

Pač pa je gališki deželni zbor v dveh deželnih postavah, in sicer v § 19., deželne postav za dne 15. junija 1904 o varstvu gozda in v § 9., tičočem se o pokončavanju poljskih miši, izdal določila, ki so tudi v tesni zvezi z izboljšanjem pašnikov.

Naš deželni zbor bo torej prvi med vsemi kronovinami v Avstriji, pa tudi v zglede vsem agrarnim državam v Evropi, imel zakonito urejeno melioracijo pašnikov.

Breznik, »Slovenske besede v slovensčini«. Cena 80 vin. Za Slovence sploh in posebno jezikoslovce zelo koristna in važna knjiga o rabi besed in izrazov, ki smo si jih izposodili Slovenci od naših močnejših bratov in izpopolnili z njimi naš jezik.

Prekrasne M. Baškove narodne pesmi »Odmevi naših gajev« se dobe v založbi slovenskega glasbenega društva »Ljubljana« izvod po 70 vin. Naročila sprejema tudi »Katoliška Bukvarna«.

Prporočamo našim rodbinam
Krolinsko cikorijo.

598 52-1

2901

Globoko užalosteni naznanjamo potrtim srcem vsem sorodnikom, prijateljem in znancem pretužno vest, da je naš iskreno ljubljeni, dobri, nepozabni sin, oziroma brat, stric in svak, gospod

Franc Klinar

nenadoma pri svojem težavnem, napor-nem opravilu pri električni železnici v 24. letu svoje dobe preminil.

Pogreb predragega pokojnika bo v ponedeljek, dne 18. oktobra t. l. ob 3. uri popoldne iz mrtvašnice pri Sv. Krištofu na pokopališče k Sv. Križu.

Svete maše zadušnice se bodo darovale v raznih cerkvah.

Predragega pokojnika priporočamo v molitev in prijazen spomin.

V Ljubljani, 13. oktobra 1909.

Žalujoči ostali.

Mlinar

oženjen, išče službe za k malemu mlinu na deželi ter želi obenem tud zraven stanovanje. - Več pove **Jožef Gole, Spod. Dobrava št. 8, pošta Podnart.** 2899 1-1

Zimski klobuki

za dame, gospode, deklice in dečke se prodajajo vsako sredo in soboto na Vodnikovem trgu. Stari klobuki se vzamejo tudi v popravila. - Se priporoča **A. Maček, Hrenova ulica št. 16.** 2898 1-1

Prodajalka

išče službe v kako trgovino z mešanim blagom, vajena slovenskega in nemškega jezika v govoru in pisavi. Sprejemem tudi mesto 2897 1-1

blagajničarke.

Naslov »Cvetlica« poštno ležeče Ljubljana.

Sprejme se takoj za večje delo

krojaški pomočnik

pri g. Mikoliču, Novomesto. 2900 3-1

Stanovanje

obstoječe iz 2 sob, kuhinje itd., je od 1. novembra naprej oddati. Dunajska cesta 32. 2848 3-1

17 letni mladenič

absolviran četrtošolec, bivši mont. prakt. želi priti v pisarno kot začelnik ali pa v kako lesno trgovino, tovarno, parno žago kot praktikant in k zemljemeru kot figurant s primerno mesečno plačo. Kje in kdo pove upravništvo. 2902 3-1

Posređovalnica v Kranju

ima na prodaj:

lepo hišo na Bledu

v Gradu. Hiša je enonadstropna, ima 2 kleti, 2 kuhinji, več sob in 1 oral vrta. Sezidana je na novo ter se proda po ceni. — Nadalje

LEPO KMETIJO V NARLEM

pri Kranju. V hiši je starodavna gostilna pri »Zgub-u«, ki je bila vedno dobro obiskana. Hiša se proda tudi sama zase brez posestva. Z ozirom na lepo lego ter velike kleti je zelo pripravna za vinsko trgovino. Vsa pojasnila o tem daje protokol. posređovalnica **L. Rebolj v Kranju.** 2903 3-1

2 krojaška pomočnika

sprejme takoj v trajno delo proti dobri plači **Josip Kikelj, Bohinj, Bistrica.** 2863 1

Kuharica

pridna, zanesljiva in dobro izvežbana želi službe pri kakem duhovniku ali pa v župnišču. Ponudbe naj se pošljejo pod naslov: »Dobra kuharica« na upravo 2867 »Slovenca«. 3-1

Sprejme se **učenka**

in spretna **prodajalka** v trgovino mešanega blaga **Peter Sifar, Jesenice, Go- 2890 renjsko.** 3-1

Ustna voda »Euodin«

Specialiteta za **kadilce.**

3265 Glavna zaloga: (11) **Lekarna Ub. pl. Trnkozcy v Ljubljani**

Proda se

lepo posestvo

najlepša prilika za veliko trgovino: dve hiši skupaj poleg župne cerkve v Šmarji pod Ljubljano, le 4 minute od kolodvora. V hiši št. 20 je že nad 50 let dobro idoča trgovina špecerijskega blaga, tobakarna, žganjarna in gostilna z jedili. Zraven 11 oralov zemlje. Njiv okolu 20 mernikov posestva, sadovnjak in dobro zaraščeni gozdi. Natančnejša pojasnila daje **Janez Zaviršek**, mesar v Šmarji, ali pa **Anton Perčič**, posestnik v Paradišču, p. Šmarje — Sap, Dolenjsko. 2877 2-1

Radi ogromne zaloge

prodajam že sedaj pod tovarniško ceno:

obleke, površnike, pelerine in zimske suknje za gospode in dečke; jopice, paletote, mantile, pelerine, kostume, krila in bluže za dame in deklice. - Velika izbira kožuhovinastih ali s kožuhovino podloženih predmetov kakor: kratke, mestne in potne kožuhe za gospode; jopice, boe, mufe in garniture za dame in deklice.

O. Bernatovič, Angleško skladišče oblek, Ljubljana, Mestni trg 5.

